

va senici glavana. — 20. Čič v nič, delovec kruhovec. —
V zgled naj so:

Matičik.

Jo išem, ne maram
Za dote zlaté,
Po rož'cah ne baram,
Prenaglo miné:
Najt' zvesto dušico,
Prijazne oči,
Razumno glavico
Matičik želf.

Hinavec.

Očitno obira
'Z Tersata molké:
Na skrivnim odira
Sromake Anžè.

Bogatin.

Ne vé mi levica,
Kaj desna podá:
Ne da nič desnica,
Nič leva ne zna.

Nežka.

Ga išem, ne maram
Za usta sladké,
Po méstu ne báram,
Me mika poljé.
Pijane mušice,
Povsotnih oči,
Nevkrétne butice
Se Nežka boji.

Hinavka.

Sladko perterduje,
Pohvali še slaj':
Tla rada kušuje,
Opravlja še raj'.

Čič v nič, delovec kruhovec.

Bil čiček premožen,
Zdaj vinarja ni,
Bil delav'c ubožen,
Zdaj v zlatih tičf.

Poduk v risanji na ljudskih šolah po Grandauer-jevih predlogah.*)

(Iz Oesterr. Schulbote.)

(Konec.)

Na višji stopinji se riše brez vseh pomožnih pik in učenec si mora sam določiti toček za podporo, kjer mu jih je treba. Najprej gre gledati na to, da se določi in omeji prostor, kamor ima priti risava. Pri tem se postopa različno, kakor že terja oblika risave, katera se ima napraviti. Ali se v določenem daljavi od levega roba na papirji potegnejo navpične čerte, — te se potem razdele v več enakih delov, in po velikosti teh delov se določi, kako daleč imajo biti pike vsaksebi (Grandauerjev zvezek VI., pola 55., pod 13. in 14.), ali pa se potegne v sredi papirja navpična pomožna čerta, na kateri se določi, kako velika in kako razdeljena bode podoba (zvezek IV., pola 51., 52., 53., 56.). — VII. sešitek ima še več oblik, iz katerih se vidi, kako se mora razdeliti prostor na papirji s točkami različno nastavljenimi. Kedar se imajo risati sestavljene oblike, kakoršne so odbrane za višjo stopinjo, gre posebno paziti na to, da učenci prvotne čerte, kar moč natančno

*) Grandauer. zvezki se lahko posamezni naročé, vsak stane 40 kr. na Dunaji.

in prav risajo, ker od tega zavisi pravilnost vse risave in tačas, ko učitelj pri predrisanju na tabli nekaj časa preneha, bode pregledaval, kako učenci risajo, ter jih bode opozoroval na pomote, ako se nahajajo in jih bode napeljeval, ne da bi jim sam popravljaj, temuč da bodo sami pomote odstranili. Ako je večina učencev izpeljala osnovne in pomožne čerte (Entwurfs- u. Hifslinien) kake risave, stopi učenik zopet k tabli, izdelava sliko, in da je bolj živa, potegne poglobitve poteze z bolj debelimi čertami; osnovne čerte na ta način nekako obledé, tako da pogleda na končno sliko ne motijo, tedaj jih tudi ni treba zbrisovati, kar je sitno in zamudno. Učenci ne bodo z delom, kakor se samo ob sebi razume, vsi na krat gotovi. Učitelj naj gre naprej le z večino, na posebno odlične šolarje, kakor na nekatere počasneže se ne more ozirati. Izmej tistih, ki so kmalo gotovi, je zmerom nekaj takih, kateri poveršno in lahkomišljeno izdeljujejo. Tem se zapove, da naj svoje delo še enkrat in boljše izdelajo, da jih varujemo slabe razvade, prehitrega in poveršnega izdelovanja. Tiste učence pa, ki so svoje naloge hitro in v zadovoljnost rešili, napeljujmo, da svoje naloge naprej delajo. Najbolje bo menda, da vmesne prostore z barvami prevlečejo, če je mogoče.

Ker pa še sedaj ni čas, da bi učence seznanili s tem, kako se rabijo vodene barve (aquarele), bi bilo morda najbolj primerno, kakor priporoča Tretau v svojem „malem risarju“ rabiti razredčeno černo kavo, katero prineso učenci v stekleničici s sabo; njena rujavkasto-rumena barva bi bila najboljše za to. Da bi se vmesni prostori s čertami nagostili, naj se ne dopušča;*) v to sicer lahko napelje tehnična izdelava nekaterih predlog, a korist za ročno izurjenost nikakor ni v pravi primeri s časom, ki se za to potratí, a tudi instrukcija sploh prepoveduje vse izpeljave, ki jemljejo preveč časa (namreč v šoli. Pis.).

Učenci vadé se dalj časa v risanju ravno-čertnih oblik pridejo polagoma do tega, da izpeljujejo ravne čerte varno in čedno na vsako poljubno mér in potrebno dolgost, in sedaj se začinja risanje krogovitih potez. Vskako se to začinja z okrožno čerto (Kreislinie); ta se mora poprej dobro uvaditi, predno pridemo do risanja posamesnih delov.**)

Grandauerjeva šola začinja v VIII. zvezku, 78. podobi z risanjem kroga, na to pride pakrog in četertkrog rabe njiju v zvezi z ravnočertnimi oblikami (pod. 25—27). V IX. zvezku je izraženo, kako se razvija jednostavni geometrijski ornament po zvezi krogov in lokov, k temi še pride zloženi ornament (glej 85.—90. polo).

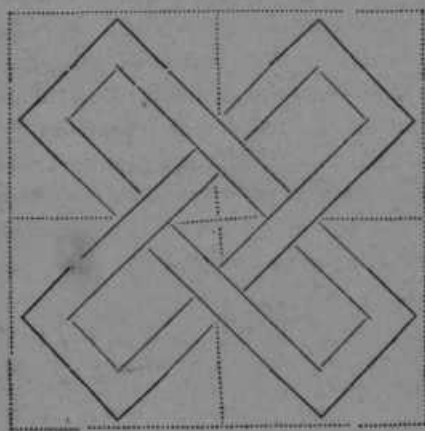
*) Jez sem pa za to, in korist lahko s fakti dokažem. Ker se o tem lahko obširno govori, prihranim to gradivo za drugo pot, dasi se ne ustavljam mnenju dobrih strokovnjakov in tudi postavnim določbam ne. Pis.

**) Ali ni to narobe svet?! Je mar kaj težjega iz oblikoslovja narisati, kakor krog? Je li katera oblika bolj doveršena od kroga? Od ložjega do težjega je pedagoško vodilo, zato je naše mnenje: najpred lok, potem krog. Po analitični metodi naj se samo pri krogu, pri vsih drugih risarijah pa po sintetični ravna, kako to??

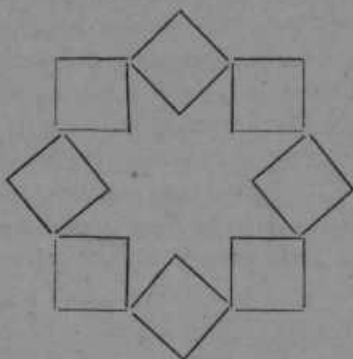
Ko se risa okrožna čerta, postavi se dvoje premerov drug na drugega, in po njunih končnih točkah vodi se okrožna čerta; kedar se ima krog narisati v četerovogelnik (Quadrat), se polomer prenese še na poprečnice (diagonale); s tem se dobiva 8 toček, ki so v okrožni čerti; učenec pomote na krožni čerti, ki jo je sam narisal, toliko prej zapazi, ako sešitek oberne, in čerto gleda od vseh strani; ali je lok, del kroga, pravilen, ali ne, se da naj lože preudariti, ako si ga mislimo podaljšanega v popolni, celi krog, ali pa da ga v resnici izpeljemo s krožilom; no, pa to vse skušen učitelj sam vé, tedaj ni treba tega dalje razpravljati. Ko učenci okrožne čerte rišejo, ne bodo te precej izverstne, vendar skušnja uči, da učenci, ako jih prav vodimo, v kratkem pridejo dotlej, da s prosto roko delajo kroge in loke, ki so po vsem dobro speljani.

Samo po sebi je želeti, da se učenik razgovarja z učenci v pojedinih oblikah, kedar so gotove, da jih prav razumó; neogiblivo je pa to potrebno, kedar se risa na pamet. Kako se ima postopati pri takih vajah, ko učitelj na šolsko tablo nariše obliko, ko je tisto po vseh delih bil razložil, in jo potem učencem skrije, da je ne vidijo več, in da tisto po spominu (iz glave) naredo, to je v instrukciji na tanko povedano; nasvetujejo se tudi domače naloge. Da se morajo za to odbrati najbolj jednostavne (proste) in označujoče (karakteristične) oblike, to je jasno. V Grandauerjevih predlogih je vseh skupaj zaznamovanih 11 oblik različno v rabo za vaje na pamet. Izmed oblik z ravnimi čertami je tudi veliko drugačnih, ki so za to sposobne. Ako v ta namen odberemo na pr. 15. pod. iz VI. sešitka, tako bi dajal učitelj, potem ko je bil narisal obliko na šolsko tablo, učencem na pr. ta-le vprašanja:

Katero geometrijsko obliko predstavlja prostor, ki je omejen z narisanimi čertami? — Kako se četerokot na znotraj razdeli? — Katere pomožne čerte so narisane znotraj kroga? — V koliko delov razpada vsa oblika? — Kakošna geometrijsko podoba predstavlja vsaka polovica z ozirom na notrajne in unanje omejeve (obrise)? — V kakošni legi je notranje z zunanjim? — Kakošna je mér na četerokotnikove strani? — Kakošna na poprečnice (diagonale)? — Kako ste zvezani obe polovici oblike med sabo? — Kakošna je širina proti dolgoti? Kako je razdeljena vsaka stran na širjavi? — Kakošne geometrijske oblike narejajo vmesni prostori? — Koliko triogelnikov? — Koliko četeroogelnikov? — Koliko pravokotov? — Ali je oblika okrog in okrog doveršena (skončana), ali se more na kakšno mér dalje razvijati? i. t. d.

Zberimo si v ta namen še drug izgled, in sicer pod. 8. (sešitek VIII. pola 74.) tako bi bil pogovor v tem tako-le:

Kaj predstavlja to risanje? (Osem v krogu drug pri drugemu vverstenih čveterovogelnikov.) — V kakšni zvezi so ti čveterovogelniki? (Vsi se na vogalih med sabo dotikujejo.) — Kako leže ti čveterovogelniki, ako pogledamo vsakega za se? (Štirje stoje na strani, štirje na konici ali na vogalu). — Kakošno podobo nareja vmesni prostor? (Osemvogelato zvezdo). — Ako bi najskrajnejše točke te oblike zvezali z ravnimi čertami, kakšno geometrijsko podobo bi dobili? (Pravilni osemvogelnik). — Kako smo pri drugi prejšni priliki razvili pravilni osemvogelnik? (Iz dveh enako velikih čveterovogelnikov; od teh sloni jeden na pod-

lagi (Basis), drugi pa na vogalu in njiju srednji točki (središči) spadate ena v drugo). — Katerega teh čveterovogelnikov smo poprej risali? (Tistega, ki stoji na vogalu). — Kako smo risali drugi čveterovogelnik? (Tako, da smo razpolovičavne točke dveh strani, ki si nasproti ležite, na prvem čveterovogelniku zvezali z ravnimi čertami; te smo podaljšali, od središča (Mittelpunkte) pa smo zaznamovali diagonalne čerte in štiri krajne točke, ki smo jih tako dobili, smo zvezali z ravnimi čertami). — Katerih pomožnih čert potrebujemo dalje, da razvijamo predstoječo sliko? (Razven poprečnic je treba zvezati še nasproti si ležeče točke, ki jih nahajamo v straneh kvadratovih, mej sabo s čertami, ki se križajo ali prerezujejo).

Čim obširneje in natančneje se učitelj razgovarja o obliki na tabli narisani, tem bolj se učencu vtisnejo v spomin nje oblika in posamezni deli, tem bolj jasno jo vidi v duhu pred sabo; tudi jo potem prav lahko na pamet ponövi.

Za višjo stopinjo ali viši razredni oddelek instrukcija priporoča tudi, da se riše stisnjeno (gepresste) rastlinsko listje, rečimo: verbovo, deteljno, robinijno*), jagodno, beršljanovo, javorjevo, hrastovo; povedano je bilo že popred, da risanje rastlinskih oblik posreduje ornamentalno risanje in je zaradi tega ta vaja opravičena. Pri tem delu je neogiblivo potrebno, da ima vsak učenec jeden komad lista, ki ga naj nariše, pred seboj na belem podloženem papirji. Listje naj si učitelj v pravem času preskerbi in, kakor rečeno, pripravi. Preden se list risa, naj učitelj opozori učence na njegov poseben znak, na red in versto, po kateri se posamezni deli lista rišejo.

Najbolj jednostavno obliko ima verbovo in deteljno pero, toraj se za prvo vajo tako izbere. Ko si je učenec list pred se položil tako, da se listne žilice posebno razločno kažejo, naj si najpred nariše listov pecelj in glavno srednjo žilo, potem stranske žilice in konečno listov ob-

*) Robinija se navadno tudi akacija imenuje, dasi po krivem.

robek, sperva bolj poveršno, potem pa z vsemi podrobnostmi. Pri tem naj se učencem veli, naravo posnemati kar mogoče natanko.

Kakor se morajo učenci navaditi, da rišejo geometrijsko obliko v razni velikosti in legi, isto tako naj se urijo risati v vsakoršni legi, velikosti in tudi na pamet rastlinsko listje z označujočimi obrobki, ki se rabijo pri ornamentih. Dobro bode tedaj, listje primerne velikosti, na pr. verbovo, meklenovo, po dani meri — enkrat, dvakrat, trikrat — povečati, a še le potem, ko so učenci narisali list v pravi (naravni) velikosti. Tudi na pamet naj vsaj nekatere izmed njih rišejo. Taka dela učence jako mikajo, ker v prvič poskušajo izpeljati jih (dela) po nazorovanji narave, dasi jih že zdavnej po lastnih a poveršnih nazorih poznajo; v tej izpeljavi, pred sabo vidijo nekako praktično vporabo svojih prejšnjih teoretičnih vaj.

Za temi vajami naravnih listovih oblik naj pridejo na versto po našem mnenji slike na 105.—108. poli v XI. zvezku Grandauerjevih predlog, v katerih se kaže na 11 podobah matematična pravilnost listovih oblik, na videz skoraj nepravilno sestavljenih. One zapletene slike XI. zvezka pa, s katerimi bi se malo vežbani učitelj risaje jih na tablo zelo vkvarjal, naj se prepuščajo spretnim učencem kot predlage, katere naj ponarejajo; večina učencev naj se pa prej in slej skupno podučeva.

Dopisi in novice.

— *Šolstvo v Avstriji koncem l. 1875.* Vsako leto je poročalo po prejšnjih šolskih postavah šolsko nadzorstvo o šolah, isto tako tudi poročajo deželne šolske oblasti vsako leto ministerstvu, a vsakih pet let imajo se vse šole statistično popisati. Ker so se pa po nekaterih deželah šolske postave vpeljale še le l. 1870, so bile tam šole statistično popisane še le l. 1871, v drugič pa že l. 1875, zato, da se bode to delo izverševalo vsakih pet let (1880, 1885, 1890 itd.). Zanimivo je tedaj pregledati, koliko je šolstvo napredovalo to četrtertletje, kolikor se more to posneti iz statističnih dat.

Število šol in šolskih razredov.

K sklepu šolskega leta je bilo po vseh deželah, ki so zastopane v državnem zboru 15.166 šol in sicer meščanskih 196, splošnih javnih ljudskih šol 14.061, zasebnih šol s pravico javnosti 379, zasebnih šol brez pravice javnosti 530. —

Čustivši Tirolsko, kjer še ni deželne postave, opirajoče se na državno postavo, pogledjmo šole, ki se zderžujejo iz javnih zavodov, tako je bilo

l. 1871	12.131
l. 1875	12.982,

prirastlo je tedaj javnih šol 851.

Izvemši Tirolsko, Predarlsko in Istro so se šole povsod pomnožile: na Češkem za 281, na Gališkem za 114, na Moravskem za 106, na Štajarskem za 80, na Dolenje-Avstrijskem za 71, in tudi v deželah, ki so poprej zaostale